

Тарарива Л. Ю. Сучасні стратегії викладання української літератури / Л. Ю. Тарарива // Актуальні проблеми сучасної освіти: реалії та. Матеріали Всеукраїнської конференції студентів та викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти. Тези доповідей учасників конференції. – Маріуполь: ВСП «Маріупольський фаховий коледж ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», 2020 р. – С. 39 – 41.

У статті здійснюється опис сучасних стратегій у викладанні української літератури, визначаються їх потенційні можливості для підвищення результативності заняття, реалізації мотиваційної складової.

Ключові слова: українська література, стратегія викладання, сучасна освіта.

УДК 821.161.(075.8)

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Тарарива Л. Ю., кандидат філологічних наук,
заступник директора з навчальної роботи
(Відокремлений підрозділ «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»)

Розуміння необхідності вибудови нової дорожньої карти викладання, визначення ефективних стратегій є важливими складовими нового формату заняття – креативного, ефективного, сучасного, яке орієнтоване на формування компетентностей, зміни традиційного контенту. Викликом для викладача на цьому етапі є вихід із зони комфорту, відмова від стереотипних підходів, шаблонного аналізу літературних текстів.

Пошуком нових підходів у викладанні української літератури займалися в різні роки О. Куцевол, О. Мазуркевич, І. Синиця, К. Сторчак та ін. Узагальнюючи наукові розробки з проблеми сучасних підходів у викладанні філологічної дисципліни, визначаємо важливим пошук стратегій, які ґрунтуються на принципах активності, ініціативності та суб'єктності тих, хто навчається.

Мета наукової студії – здійснити опис сучасних стратегій у викладанні української літератури, визначити їх потенційні можливості для підвищення результативності заняття, реалізації мотиваційної складової. Відповідно до мети сформульовано такі завдання: обґрунтування сучасних стратегій викладання; визначення особливостей і специфіки різних типів завдань; практична реалізація визначених підходів.

Користуючись академічним словником української мови, термін «стратегія» розуміємо як «спосіб дій, лінію поведінки».

Одна з важливих стратегій у викладанні курсу спрямована на формування критичного мислення – базове уміння інформаційно-цифрової компетентності – можливість відрізнити факти від оціночних думок,

правдиву інформацію від спотвореної, розрізняти маніпулятивні технології й протистояти їм. Для реалізації критичного мислення пропонуємо використання вправи «Стоп фейк!».

Завдання полягають у навмисному спотворенні інформації. Це можуть бути помилки в цитатах, сюжеті, подіях літературного тексту тощо. Такі «пастки» допомагають утримувати увагу студентів і поступово формують уміння постійно перевіряти будь-яку інформацію, користуватися першоджерелом, а також отримати імунітет до інформаційних маніпуляцій. Реалізацію визначеної стратегії задовольняє вправа на фактчекінг – перевірка фактів перед текстуальним ознайомленням з художнім текстом. Студентам пропонуємо факти, які необхідно перевірити, причому деякі з них зумисно сфальсифіковані. Також необхідним є розмежування фактів і суб'єктивних думок.

Не менш ефективним способом формувати критичне мислення є техніка «Шість капелюхів» Едварда де Бона – британського письменника й психолога. Наприклад, під час вивчення твору В. Підмогильного «Місто» проводимо дискусію «Шлях до успіху: як не перетнути червону лінію?». Використовуємо різні типи мислення: білий капелюх (називає факти про шлях до успіху Степана Радченка), жовтий (дає позитивну оцінку діям персонажа), чорний (негативну), червоний (висловлює свої емоції та почуття), зелений (намагається гіпотетично вибудувати в креативний спосіб досягнення успіху Степаном Радченком), синій (керує дискусією).

Наступна стратегія – формування ефективної комунікації. Окрім традиційних дискусій, усних відповідей, пропонуємо студентам відеозавдання на платформі Padlet (віртуальна дошка). Використовуємо фрагменти з екранізацій художніх творів. Зміст питань не обмежується лише перевіркою текстуальних знань.

Завдання спрямовані на ухвалення креативних рішень, залучення життєвого досвіду, віднаходження контекстуальних зв'язків, вибудову асоціативного простору тощо. Наприклад, до твору Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» сформульовані питання, пов'язані як із знанням тексту, так і з порівняльним аналізом двох родин, представлених у відеофрагментах фільму й соціального відеоролику. В окремих завданнях необхідними є характеристика образів, компаративний аналіз персонажів, визначення сюжетної компоненти, символіки твору тощо. Після ознайомлення й вивчення тексту необхідним є зіставлення інформації та формулювання висновків, відповідей на питання: Чи вдалося «вгадати» сюжет? Для формування комунікативних стратегій використовуємо «куб переконань». Студент, який отримав куб, має продовжити речення, яке пов'язане з аналізом твору.

Наступна стратегія – формування креативності, відмова від шаблонного й стереотипного мислення. Для її реалізації визначаємо такі завдання: інтерпретація визначених ілюстрацій-метафор і пошук аналогій із художнім текстом. Необхідно пригадати літературний твір, який можна асоціювати з визначеною ілюстрацією. Крім того, пропонуємо три

стілці Уолта Діснея. Три ролі: мрійник (неймовірні ідеї), реаліст (реалістичні ідеї), критик (оцінює ризики).

Стратегія проблемного підходу – аналіз творів з точки зору сучасних проблем, які актуальні для цього покоління. Наприклад, проблему булінгу обговорюємо, аналізуючи твір «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (дитинство Чіпки), корупції – у цьому ж творі, а також «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого, проблему гендерної рівності у творі «Кайашева сім'я», «Меланхолійний вальс» Ольги Кобилянської, дискримінацію за різними ознаками, формування громади у романі Панаса Мирного та Івана Білика, становлення людини-лідера у творі «Мойсей» Івана Франка.

Наступна стратегія – вихід за межі аудиторії. Пропонуємо студентам не обмежуватися лише чотирма стінами аудиторії, а зруйнувати будь-які бар'єри, які можуть лімітувати мислення. Тому організуємо міжнародні проекти. Наприклад, проєкт eTwinning «World investigation», одним із напрямків роботи якого є створення колаборативної історії: написання оповідання 12 країнами. Кожен освітній заклад конкретної країни має у визначений час створити розділ майбутньої книжки, потім ці фрагменти об'єднуються в спільну історію.

Таким чином, формуємо вміння будувати письмове висловлювання, виховуємо міжнаціональну толерантність, розуміння культур світу тощо.

Провокативна стратегія також є важливою, оскільки сучасне навчальне заняття має на меті не лише сформувати компетентності, але й зробити так, щоб змусити студентів рефлексувати, дискутувати, спровокувати на активне обговорення. Це спосіб виведення студента зі стану споглядача.

Одним із способів реалізації стратегії є використання реквізиту. Під час вивчення твору «Сойчине крило» демонструємо лист і ставимо питання «Чи може звичайний лист змінити життя?», формулюємо провокаційні запитання «Хто перемагає: дух чи матерія?» (за основу беремо твір «Поза межами болю» Осипа Турянського), використовуємо маски персонажів літературних текстів і будуємо дискурс, вступаємо у дискусію, проводимо паралелі, кожен студент перетворюється на героя твору.

Стратегія формування медіаграмотності реалізується через використання навчальним блогом, підготовку світлин з улюбленими цитатами, поширення мережами. Під час вивчення сучасної української літератури, студенти стають фоловерами письменників Оксани Забужко, Сергія Жадана, Юрія Андруховича у фейсбуку, аналізують пости тощо.

Використання цих стратегій уможливають розвиток базових компетентностей та реалізацію освітніх завдань, спонукатимуть учасників освітнього процесу мислити критично, перебувати в постійному науковому пошуку, аналізувати інформацію, робити висновки, генерувати ідеї.